

JOHDON KATSAUS

Uskoa Kainuun mahdollisuuksiin tulevaisuudessa on luonut teollisuuden positiivinen kehitys, joka nojaa ennen kaikkea kaivostoimintaan. Kaivosteollisuus tukee alueen talouskasvua ja työllisyyttä, vaikka maailmanmarkkinahintojen kehitys tuo lisähaasteita ja rahoituksen saaminen kaivoshankkeille on hidasta. Rakentamisen suhdannetilanne on parantunut ja teollinen puurakentaminen vakiintunut. Kainuun uuden sairaalan rakentaminen on edennyt suunnitellusti ja projekti työllistää laajasti kainuulaisia rakentajia. Sahateollisuuden tilanteen odotetaan kohenevan edelleen, kysyntätilanne on hyvä erityisesti viennissä. Kauppa ja palvelut ovat riippuvaisia teollisuuden kehityksestä. Kaupan ala on suuri työllistäjä, mutta liikevaihdon kasvu ei ole lisännyt alan työllisyyttä samassa suhteessa. Kaikkien alojen liikevaihdon kasvu oli poikkeuksellisen voimakasta (9,7 %) vuoden 2016 tammi-syyskuussa verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Sen sijaan syksyn 2017 pk-yritysbarometrin perusteella tulevaisuuden näkymät eivät ole lähimmän vuoden aikana yhtä valoisat kuin keväällä.

Transtech Oy on alueen metalliteollisuuden kasvun veturi. Yrityksen viimeisin yli 50 miljoonan euron kauppa VR:n kanssa on merkittävä lisäpanos alueen elinkeinoelämälle. Sopimuksen työllisyysvaikutus on yrityksen arvion mukaan 150 henkilötyövuotta ja tuotanto alkaa vuoden 2018 alussa. Työvoiman saatavuusongelmat ja kilpailu työntekijöistä nousevat esiin erityisesti metallialalla. Metallialan pk-yritysten näkökulmasta työvoiman saatavuus on jopa kasvun este.

Kainuu on bioenergian hyödyntämisessä yksi Suomen kärkimaakuntia. Uusiutuvan energian osuus energiantuotantoon käytetystä raaka-aineesta on maakunnassa yli puolet, ja osuus jatkaa kasvuaan. KaiCel Fibers Oy:n biojalostamolaitoshanke etenee ja North European Bio Tech Oy:n (NEB) bioetanolitehdas on käytössä. Kainuussa tähdätään biotalouden laajentumiseen ja uusiin avauksiin. Metsiä pyritään hyödyntämään enenevässä määrin, koska hakkuumääriä voidaan kestävästi nostaa huomattavasti. Metsäteollisuuden investoinnit lisäävät puun kysyntää, mikä tuo työpaikkoja metsätalouteen ja tuloja alueelle.

Matkailualalla on toteutettu useita investointeja ja uusia on vireillä. Panostusta tarvitaan erityisesti kansainvälisen matkailun lisäämiseksi Kainuussa. Vuokatin alueen matkailutarjonta kehittyy ympärivuotisemmaksi ja Hossan kansallispuisto piristää Ylä-Kainuun matkailua. Matkailun kehitys luo kysyntää palvelujen ja kaupan aloille ja vaikuttaa positiivisesti alan työllisyyteen.

Uusia yrityksiä perustetaan useille eri toimialoille. Uusien yritysten lukumäärä ja myönnettyjen starttirahojen volyyymi säilyvät ennallaan. Uusien yritysten perustamisprosessi vie aikaa ja rahoituksen saaminen rahoituslaitoksilta on edelleen vaikeaa

Paraneva työllisyystilanne ja työvoiman ikärakenne kärjistävät työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelmaa. Vuoden 2017 kaksi ensimmäistä neljänestä (rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten osuudet 43 % ja 40 %) kertovat selvää kieltä siitä, että kaikkiin tehtäviin ei ole työvoimaa kovin helposti saatavissa. Tuoreimman

ammattibarometrin mukaan Kainuussa on pulaa perinteisten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten (lääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat) lisäksi nyt myös teollisuuden osaajista. Hitsaajien, ohutlevyseppien ja koneistajien ohella on pulaa erityisesti teollisuuden työnjohtajista. Myös toimisto- ja laitossiivoojien työpaikkoihin on erityisen vaikeaa saada tekijöitä. Rekrytointiongelmat ovat suuri riski elinkeinotoiminnalle. Työvoiman saatavuusongelmat ja kilpailu työntekijöistä nousevat esiin erityisesti metallialalla. Pahimmillaan ne muodostuvat esteeksi kainuulaisten yritysten kasvulle.

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta poistuvia selvästi pienempi, on kasvaneen työvoiman kysynnän ohella vähentänyt työttömyyttä. Työmarkkinoilta poistuu samanaikaisesti sekä ikääntyneitä työttömiä että eläköityviä työssä olevia, joilta avautuu työpaikkoja työmarkkinoille tuleville nuorille. Kainuun työttömyyden ongelmana näyttäytyy erityisesti rakenteellinen työttömyys ja matala koulutustaso.

Kainuun työttömyys on laskenut yhdenjaksoisesti jo vuoden 2015 elokuusta lähtien jopa kiihtyvällä nopeudella. Kesäkuun 2017 lopussa työttömiä oli 19 % vähemmän kuin vuosi sitten ja muutos oli toiseksi nopeinta Suomessa. TE-toimistoon ilmoittautuneiden työttömien osuus työvoimasta lähestyy valtakunnallista keskiarvoa. Myös rakenteellinen työttömyys on pienentynyt viimeisen vuoden aikana nopeasti. Rakenteelliseen työttömyyteen kuuluvia oli tämän vuoden kesäkuussa 618 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä (63 %) on varsin korkea ja se on pysynyt samalla tasolla kuin viime vuonna huolimatta yhdenjaksoisen pitkäaikaistyöttömyyden nopeasta laskusta. Yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on alentunut nopeammin (-29 %) kuin kokonaistyöttömyys. Pitkäaikaistyöttömyydessä on odotettavissa nopeaa laskua jatkossakin nimenomaan vanhimmista ikäluokista, jos virtaa työttömyyden pitkittymiseen voidaan estää.

Hyvä työvoiman kysyntätilanne ja pitkään jatkunut työttömyyden lasku alkaa näkyä jo rekrytointiongelmina ja tavoitteesta on jääty kauas. Vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen toteutuma rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten osuudessa on maan toiseksi korkein. Virta yli kolmen kuukauden työttömyyteen jää vielä tavoitteesta, mutta ei ole niin heikko kuin vuosi sitten. Maahanmuuttajien kohdalla virtatavoite on saavutettu selvästi. Vaikeasti työllistyvien määrä on pudonnut nopeasti työttömyyden laskiessa sekä hyvän työvoiman kysynnän ansiosta että myös työnhakijoiden ikärakenteen vuoksi. Tavoite on alitettu selvästi. Työvoimakoulutuksen vaikuttavuustavoitteesta on jääty hieman, mutta palkkatukijakson jälkeen työttömäksi jääneiden osuus on tavoitetta parempi.

Maankäytön suunnittelussa ilahduttavaa on elinympäristön ja elinkeinon kehittämisen kannalta merkittävien yleiskaavoitushankkeiden eteneminen. Matkailun kehittämisen näkökulmasta tarkasteltuna merkittäviä yleiskaavoja ovat Vuokatin ja Hossan kaavoitushankkeet. Vireillä olevat tuulivoimayleiskaavat ovat pääosin valmistuneet, mutta päätyneet valitusprosesseihin. Ilahduttavaa kuitenkin on, että Kainuun ensimmäinen tuulivoimapuisto on tuotantovaiheessa. Valtaosa Kainuun vesimuodostumista on hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Hyvää huonommassa olevien vesistöjen osalta vesienhoidon toimenpideohjelma on toteutunut suunnitellusti.

Kainuun luonnonsuojelun positiivista imagoa lisäsi Hossan kansallispuiston perustaminen. Myös Ärjänsaaren hankkiminen valtiolle sai osakseen runsaasti positiivista huomiota. Saarella on poikkeuksellisen suuri alueellinen merkitys.

Valtakunnallisia erikoistumistehtäviä on viety suunnitelman mukaisesti eteenpäin. Kainuun ELY-keskukseen on keskitetty patoturvallisuuden viranomaisvalvonta ja ELY-keskus on erikoistunut patoturvallisuuden asiantuntijapalvelutehtävään sekä kaivosten ympäristöturvallisuuteen. Kaivos- ja jätepatojen patoturvallisuuden sekä kaivosten ympäristöturvallisuuden erikoistumistehtävät toimivat kiinteässä yhteistyössä. Erikoistumistehtävien osalta on keskitytty erityisesti informaatio-ohjaukseen sekä osaamisen kehittämiseen. Esimerkiksi koulutuksia on järjestetty viranomaisille, toiminnanharjoittajille ja alan muille toimijoille. Huomioitavaa on kansainvälisen yhteistyön aktivoituminen patoturvallisuustehtävässä. Kainuun ELY-keskuksen asiantuntijat tekevät kiinteää yhteistyötä muiden ELY-keskusten asiantuntijoiden kanssa kaivoshankkeisiin liittyvissä kysymyksissä.

Terrafame Oy on onnistunut malmin louhinnan sekä metallien tuotannon käynnistämisessä tavoitteiden mukaisesti. Yhtiöltä saatujen tietojen mukaan se on onnistunut tuotantoprosessin tehostamisessa hyvin. Kaivoksella työskentelee tällä hetkellä noin 950 Terrafamen ja aliurakoitsijoiden työntekijää. Ympäristöriskien hallinta on hyvällä tasolla.

Kainuun ELY-keskus on onnistunut talouden tasapainottamisessa ja esimerkiksi vuoden 2015 YT-neuvottelumenettelyssä asetetut sopeuttamistavoitteet ja niihin liittyneet jälkihoitotoimenpiteet saatettiin päätökseen jo vuoden 2016 kuluessa. Vuoden 2018 aikana jää eläkkeelle neljä henkilöä. Henkilöstösuunnitelman mukaan näiden osalta tehdään korvaavat rekrytoinnit. Rekrytoinnit tehdään, kun aluehallintouudistuksen toimeenpanoon liittyvät tehtäväsiirrot ja tehtäväkuvamuutokset pystytään riittävällä varmuudella huomioimaan siirrettäessä henkilöitä ja tehtäviä toisaalta uuteen maakuntaan ja toisaalta uuteen valtion keskusvirastoon. Maakuntiin jäävien tehtävien osalta laadullisen/määrällisen henkilöstösuunnitelman päivitystä tehdään yhdessä maakuntaliiton kanssa.

Kainuun ELY-keskukselle alustavasti ilmoitettu toimintamenomääräraha vuodelle 2018 yhdessä vuodelta 2017 kertyvän siirtomäärärahan kanssa mahdollistaa tulosopimuksen mukaisen toiminnan toteuttamisen, viraston osaamispääoman ja työvälineistön kehittämisen sekä aluehallintouudistuksen tuomien ylimääräisten kustannusvastuiden ja henkilöresurssointitarpeiden kattamisen.

Kainuun ELY-keskuksen vakinaiset henkilöstövoimavarat ovat vuonna 2017 tehtyjen rekrytointien ja resurssiirtojen johdosta tehtävävastuisiin nähden riittävällä osaamis- ja määrätasolla. Onnistunut henkilöstösuunnittelu on osaltaan myötävaikuttanut siihen, että vuoden 2016 työilmapiirimittauksessa ELY-keskuksen tulos oli ELY-keskusten paras. Merkittävimpana haasteena pienessä organisaatiossa on kriittisten osaajien säilyminen viroissaan meneillään olevan muutosprosessin aikana. Näköpiirissä on, että maakuntauudistuksen valmistelutyö sitoo ELY-keskuksen resursseja enenevässä määrin. ELY-keskuksen johdossa on tapahtumassa ja osin jo tapahtunut merkittäviä muutoksia eläköitymisen ja virkavapauksien myötä. Myös yllättävät, pitkäaikaiset sairaslomat muodostavat riskin pienen organisaation palvelutuotannossa.

29.9.2017

TE-toimiston henkilöstön määrä on vähentynyt viime vuosina radikaalisti ja samalla henkilöstön keski-ikä on noussut entisestään. Kainuun TE-toimistosta jää vuoden 2017 aikana viisi henkilöä eläkkeelle. Lisäksi kaksi henkilöä on jäänyt osa-aikaeläkkeelle. Vuoden 2017 aikana rekrytointeja toistaiseksi voimassa oleviin virkasuhteisiin on tehty kolme, ja lisäksi joulukuussa rekrytoidaan kaksi asiantuntijaa. Vuoden loppuun mennessä päättyy kolme määräaikaista virkasuhdetta. Eläköityminen jatkuu voimakkaana, sillä edelleen vuonna 2018 TE-toimistossa eläkeiän saavuttaa neljä henkilöä.

TE-toimiston toimintamäärärahoja säästyy vuodelta 2017 noin 400 000 euroa. Alustavien toimintamäärärahaluonnosten mukaan voidaan todeta, että rahoitus riittää normaalitoiminnan ylläpitämiseen ja maakuntauudistuksen valmisteluun vuosina 2018-2019. TE-toimistossa panostetaan henkilöstön osaamisen ja erityisesti ohjausosaamisen lisäämiseen sekä muutostukeen maakuntauudistuksen suhteen. Vähenevistä resursseista huolimatta Kainuun TE-toimiston palvelutyytyväisyys on pysynyt maan kärkitasolla.

Kärkihankkeiden toimintasuunnitelmista ollaan tietoisia ja niiltä osin, kun toimenpiteet ovat olleet sellaisia, että alueiden yritysten osallistuminen niihin on ollut mahdollista, on tehty tarvittavaa aktivointia ja tiedottamista. Kainuun ELY-keskus on ottanut uudet, tuotantokäyttöön valmistuneet digitaaliset toimintatavat käyttöön ja ohjannut asiakkaita monikanavaisen asiakaspalvelumallin ja sähköisten palveluiden hyödyntämiseen. ELY-keskus on satsannut henkilöstön digitaalisuuden osaamiseen ja käyttöönottoon. ELY-keskus on aktiivisesti mukana Team Finland -toiminnassa ja ERM-toimintamallin maakunnallisessa rakentamisessa. Aktiivinen osallistuminen maakuntauudistukseen on merkinnyt voimavarojen sitomista sekä valtakunnallisiin valmisteluelimiin että maakunnalliseen ohjaus-, valmistelu- ja työryhmätyöskentelyyn.

Ylijohtajan sijainen, yksikön päällikkö

Kari Pehkonen

Vastuualueen johtajan sijainen, yksikön päällikkö

Pasi Loukasmäki